

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академична длъжност „професор“

Професионално направление: 3.8 Икономика

Научна специалност: „Икономика и управление (Съвременни форми за търговски бизнес)“

1. Обща информация

- Изготвил рецензията: Проф. д-р Данчо Янков Данчев, научна специалност „Икономика и управление (търговия)“, катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ при Икономически университет – Варна.
- Основание за изготвяне на рецензията: решение на научното жури от 24.02.2025г, заповед на Ректора на ИУ-Варна РД-06-26/28.01.2025г., решение на факултетния съвет на Стопански факултет (протокол 23.01.2025г.)

2. Информация за конкурса

- Област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки
- Професионално направление: 3.8 Икономика
- Факултет, за нуждите на който е обявен конкурса: Стопански факултет
- Катедра, за нуждите на която е обявен конкурса: Катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ при ИУ-Варна
- Брой и дата на Държавен вестник, в който е обявен конкурса: 105/13.12.2024г.

3. Кандидат по конкурса

Единствен кандидат по конкурса за „професор“ по научна специалност „Икономика и управление (Съвременни форми за търговски бизнес)“ е доц. д-р Михал Стоянов от катедра „ИУТУ“ при Икономически университет – Варна.

Представената от доц. д-р Михал Стоянов научна продукция като количество и качество съответства и надхвърля минималните национални изисквания за академична длъжност „професор“ в областта на висшето образование, в която е обявен конкурса, според чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ, което се илюстрира в следващата таблица:

Показатели	Минимални изисквани точки по групи показатели за заемане на академична длъжност „професор“ в професионално направление 3.8 Икономика (съгласно ЗРАСРБ)	Декларирани точки от кандидата
Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“	50	50
Хабилитационен труд - монография	100	100
Сума от показателите от 4 до 10, в т.ч.	200	901,66
- Публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд	100	100
- Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световни бази данни	30/n	30
- Статии и доклади, публикувани в реферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни тонове	10/n	626,66
- Студии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световни бази данни	45/n	67,5
- Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни тонове	15/n	47,5
- Публикувана глава от колективна монография	20/n	30
Сума от показателите от 11 до 13, в т.ч.	100	740
- Цитирания в научни издания, реферирани и индексирани в световни бази данни	15	345
- Цитирания в монографии и колективни тонове с научно рецензиране	10	100
- Цитирания в нереферирани списания с научно рецензиране	5	295
Сума от показателите от 14 до края, в т.ч.	100	255
- Ръководство на успешно защитил докторант	40/n	80
- Участие в национален научен или образователен проект	15	45
- Ръководство на национален научен или образователен проект	30	90
- Публикуван университетски учебник	40/n	20
- Публикувано университетско учебно пособие	20/n	20

Кандидатът изпълнява допълнителните количествени изисквания на ИУ-Варна по чл. 26, ал. 5 на ЗРАСРБ:

№	Показатели	Точки за „професор“	Декларирани точки от кандидата
1	Научни доклади	60	291,66
2	Научни статии и студии	115	382,5
3	Публикации в Scopus и/или Web of Science	30	97,5
4	Цитирания в Scopus и/или Web of Science	15	345
5	Защитили докторанти	40	80
6	Научноизследователски проекти (участие и/или ръководство)	15	195

Съгласно представената справка-декларация, доц. д-р Михал Стоянов е изпълнил и количествено надвишава значително минималните национални количествени изисквания общо и по отделните критерии, както и допълнителните изисквания на ПРАС на ИУ-Варна.

4. Данни за кандидата (персонална характеристика)

Кандидатът по конкурса за „професор“ притежава диплома за ОНС „Доктор“ № 29696/03.05.2005г. и свидетелство за академична длъжност „доцент“ № Д 011/16.12.2011г.

Доц. д-р Михал Стоянов отговаря на изискванията в чл. 118, ал.2, т. 1 и 2 от Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна (ПРАС) – притежава ОНС „доктор“ и е заемал академичната длъжност „доцент“ не по-малко от две академични години в същото висше училище.

Кандидатът за участие в конкурса е завършил средно образование във Варненска търговска гимназия „Г.С.Раковски“– Варна. През периода 1996-2000г е студент в Икономически университет- Варна с придобита степен „бакалавър“, през периода 2000-2001г. завършва магистърска програма по „Икономика на търговията“, а през периода 2001-2004г е докторант в докторска програма „Икономика и управление(търговия)“ в Икономически университет - Варна. През периода 2000-2004г. работи като екскурзовод в к.к. „Златни пясъци“. От 2004г. до 2005г. е хоноруван асистент и през 2005г. постъпва като главен асистент в катедра „ИУТУ“ на ИУ-Варна, където неговото професионално развитие продължава като доцент (2011г. - до настоящия момент). Притежава сертификати за участие в 35 специализации, курсове, обучения и семинари и е осъществявал международна преподавателска дейност по редица програми Еразъм и Еразъм+ на английски език. Основните научни интереси на доц. д-р Михал Стоянов са в

областта на търговията и по-конкретно по отношение на търговията на дребно, електронната търговия и извънмагазинните форми за продажба.

5. Описание на научните трудове

Доц. д-р Михал Стоянов отговаря на изискванията по чл. 118, ал.2 т. 3-6 във връзка с чл. 129 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна.

Общият брой на публикациите на кандидата за „професор“ е 118, в т.ч. 15 броя монографии и студии (6 самостоятелни), 48 броя научни статии (45 самостоятелни), 47 научни доклада (40 самостоятелни), 5 броя учебници и учебни помагала (2 самостоятелни) и 3 други публикации. Общо 3 публикации на английски език са включени в световноизвестни бази за реферирание и индексирание, от които в Scopus – 2 студии (1 самостоятелна и 1 в съавторство) и 1 научна статия.

В настоящия конкурс доц. д-р Михал Стоянов участва с част от посочените по-горе публикации – общо 85 броя, които са представени в следната таблица:

Вид на научните публикации	Общо (бр.)	В т.ч.	
		Самостоятелни	В реферирани и индексирани издания в световноизвестни бази данни
Монографии	4	2	-
Студии	7	3	2
Научни статии	36	33	1
Научни доклади	33	27	-
Учебници и учебни помагала	2	1	-
Други публикации	3	3	-
Общо	85	69	3

Шестдесет и девет от представените за конкурса трудове са самостоятелни публикации, в т.ч. 2 монографии, 3 студии, 33 научни статии, 27 научни доклада. Освен това, кандидатът е представил още 16 колективни публикации, в които е участвал. Две от студиите и 1 научна статия са публикувани на английски език и са реферирани и индексирани в световноизвестната база данни с научна информация Scopus. Преобладаващата част от останалите публикации са включени в редица други системи за реферирание и оценяване, а някои публикации са директно свързани и с учебно-преподавателската дейност.

За участие в конкурса за „професор“ доц. д-р Михал Стоянов е представил едната от самостоятелните монографии със заглавие „Извънмагазинните форми на търговия на дребно в България“ с общ обем от 267 страници като основен хабилитационен труд. Монографичният труд отговаря на изискванията, тъй като е публикуван в специализирано научно издателство, обсъден е в първичното звено, рецензиран е от две хабилитирани лица, решава съществен научен и научно-приложен проблем на високо съвременно равнище и не повтаря публикациите за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и за заемане на академична длъжност „доцент“ (в съответствие с изискванията на чл. 118, ал. 2, т.4 и на чл. 129, ал. 2 от ПРАС на ИУ-Варна).

Хабилитационният труд (Публикация 1.1) представя авторската гледна точка при осмислянето на проблемите в областта на извънмагазинните форми за търговия. В рамките на монографичното изследване последователно са обобщени концептуалните характеристики на избрани извънмагазинни форми на търговия на дребно – електронна търговия, вендинг, хоумшопинг, директни продажби и традиционни продажби на открити шандове и пазари – и се демонстрира способността на отделните форми да се адаптират и да използват шансовете, възникващи от промените в общественоекономическата среда.

Направеният анализ показва, че разпространението на отделни извънмагазинни форми се повлиява от фазите на икономическия цикъл, дигитализацията и системното проявление на кризи с разнообразен генезис и въздействие върху тези форми. Дигитализацията предопределя постепенното отпадане на строгите отличителни черти на всяка отделна форма и тяхното комбинирано използване в комплексните бизнес стратегии на съвременните ритейлъри, което позволява пълноценно разгръщане на усъвършенствани мултиканални, кросканални и омниканални търговски стратегии.

Извънмагазинните форми на търговия на дребно допълват традиционните търговски формати във всяка възможна точка на контакт. Тяхното интензивно приложение е насочено към увеличаване на удовлетвореността, позитивното изживяване и лоялността на потребителите преди, по време на и след осъществяването на търговския контакт. Фокусът в разработката е поставен върху систематизирането на отличителните характеристики, организационните специфики, популярните подразновидности и тенденциите при разпространението на извънмагазинните форми на търговия на дребно в съвременния ритейлинг.

Направеното теоретично обобщение, извършените оценки и анализи и формулираните насоки позволяват да се заключи, че самостоятелното прилагане на

отделните форми на извънмагазинна търговия на дребно постепенно губи част от своята значимост. В съвременния ритейлинг синергичното, паралелно и взаимодопълващо се приложение на комплекс от извънмагазинни и магазинни търговски форми определя водещата стратегия за успешно покритие на пазара във всичките му измерения и ограничения. Разгледаните в монографията проблеми предполагат широки възможности за бъдещи изследвания върху проблемите на формите на търговия с теоретична и практико-приложна насоченост.

В монографията „Глобални и регионални измерения на търговията“ (Публикация 3.2) се достига до обобщения относно наличието на значими промени в основни и допълнителни икономически показатели в търговския сектор на регионално, национално и глобално ниво. Коментирани са проблемите, произтичащи от регулативните разпоредби, пазарната концентрация в търговията с потребителски стоки, предизвикателствата пред развитието на международните търговски вериги и териториалното разполагане на търговските обекти.

Значимостта на изследването се определя от сложните процеси на трансформация, съпътстващи развитието на търговския сектор и неговата важност за развитието на регионалната, националната и световна икономика, като източник на икономически растеж, и за увеличаване на равнището на локалната, националната и глобалната заетост.

Доц. д-р Михал Стоянов участва с две глави в колективната монография „Влияние на дигитализацията на търговията върху икономическото развитие на България и регионите“ (Публикация 2.1), като се изразява идеята, че динамиката в процесите на цифрови иновации води до реструктуриране на икономиката, поява на нови търговски посредници, предоставящи дигитални услуги, взаимно проникване на съществуващите форми на търговия и създаване на нови, конвергенция между икономическите сектори и функциите в бизнес организациите.

Изследва се дигиталната трансформация на търговията и въздействието на основни нейни ефекти върху икономиката на България, на национално и регионално равнище и са проучени съществуващите политики за подпомагане и регулиране на дигитализацията, както и се предлагат насоки за тяхното усъвършенстване. Проучено е въздействието на дигитализацията на търговията върху предприятията в страната и са очертани основни насоки за ускоряване на дигитализационните процеси в икономиката на предприятията. Подчертава се, че дигитализацията на редица процеси и дейности в предприятията и широките възможности на приложение на електронното управление са

предизвикателства пред стопанските агенти, които предопределят формирането на устойчиви конкурентни предимства и стабилна среда за правене на бизнес в цифровата ера

Приемам не само хабилитационния труд и посочените други монографии, но и всички представени публикации като имащи пряко или косвено отношение към конкурса за „професор“ поради следните основания: (i) те доказват много висока степен на познаване на теорията, методологията и практиката в областта на съвременната търговия; (ii) те са основани върху значими изследвания, които могат да се използват и в преподавателската дейност на кандидата; (iii) публикациите са илюстрация на еволюцията в академичното израстване на доц. д-р Михал Стоянов, довело до публикации в реномирани български и международни издания; (iv) в публикациите се разглеждат редица от най-новите моменти по отношение съвременната търговия; (v) научните публикации съдържат оригинални авторови постижения; (vi) те са личен продукт на автора и представените трудове са рецензирани от утвърдени хабилитирани преподаватели и изследователи; (vii) те са продукт на изследване на най-модерната научна специализирана литература в областта на съвременните форми за търговски бизнес, което позволява да се извеждат самостоятелно научни изводи и да се формулират умозаклучения, което дава сериозно отражение върху търговското и маркетинговото мислене.

Посоченото до тук дава основание да се направи заключение, че представената научна продукция от доц. д-р Михал Стоянов за участие в конкурса за „професор“ по съдържание и по количество е достатъчна и надхвърля изискванията за заемането на тази академична длъжност и покрива профила на обявения конкурс.

6. Идентифициране на приносите в научноизследователската работа на кандидата

В представените научни публикации на доц. д-р Михал Стоянов за участие в конкурса за „професор“ по научна специалност „Икономика и управление (Съвременни форми за търговски бизнес)“ могат да се идентифицират научни приноси с теоретичен и научно-приложен характер:

Основни теоретични приноси

1. Въз основа на задълбочено проучване, теоретично обобщение, критичен анализ и собствени становища се развива и обогатява теорията на икономиката и управлението на търговията в областта на извънмагазинните форми за търговия, глобалните и регионални

измерения на търговията, анализа на потребителския пазар и някои аспекти на търговския мениджмънт.

2. Разширяване на съществуващите в тези области теории, като се разглеждат, систематизират и обогатяват съществуващите теоретични концепции.

3. Допълване на знанието за съвременната търговия чрез обхващане и изясняване на спецификите на проявление на някои нови тенденции и измерения на търговския бизнес.

Основни научно-приложни приноси

1. Изследвани и обобщени са методологическите проблеми при изследването на развитието на извънмагазинните форми за търговия чрез анализиране на техните същностни характеристики и тенденции на проявление в съвременните условия.

2. Разгледани и анализирани са проблемите на развитието на търговията в глобален, национален и регионален аспект като са формулирани констатации, закономерности и заключения, свързани с тяхното настоящо и бъдещо развитие.

3. Направени са синтетични изводи от анализа на потребителския пазар и отделни негови сегменти, някои класически и модерни проблеми на търговския мениджмънт и акцентирание върху нови приложни измерения и иновации в търговския бизнес.

7. Оценка на цитиранията

В справката за цитиранията доц. д-р Михал Стоянов представя 92 идентифицирани цитирания (вероятно са повече), от които 23 са в световноизвестни бази данни (Scopus и Web of Science), 10 са в монографии и колективни томове с научно рецензиране и 59 са в неререферирани списания с научно рецензиране.. Тези цитирания намират израз в 740 точки (при необходими 100 точки) по минималните национални изисквания за заемане на академична длъжност „професор“ съгласно чл. 26 ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ. Доц. д-р Михал Стоянов има профили в Scopus, Web of Science, ORCID, Google Scholar и Research Gate, което допринася за повишаване на видимостта и популяризирането на неговите публикации в национален и международен мащаб.

8. Участие в научни проекти и научни форуми

В конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ доц. д-р Михал Стоянов участва с 9 научни и образователни проекта (в т.ч. 4 като ръководител), от които 3 проекта са завършили с публикуването на монографии, 4 с публикуването на сборник с доклади и 2 проекта са свързани с разработването на докторски дисертации..

Доц. д-р Михал Стоянов е бил член на редакционната колегия на списание „Известия на Икономически университет – Варна“ (2019-2024г.), член на редакционната

колегия на списание „Университетски вестник“ в ИУ-Варна (2017-2020) и член на редица редакционни колегии за провеждане на научни форуми.

9. Преподавателска работа

При оценката на преподавателската работа на доц. д-р Михал Стоянов са взети предвид изискванията на чл. 129, ал. 5, т. 1 от ПРАС на Икономически университет – Варна и на чл. 29б, ал. 3, т.1 от ЗРАСРБ.

Доц. д-р Михал Стоянов работи като редовен преподавател в катедра „ИУТУ“ на ИУ-Варна от 20 години – хоноруван асистент (2004-2005г.), главен асистент от 2005г. и доцент от 2011г. Педагогическият опит на кандидата е в съответствие с тематиката на конкурса за „професор“. Учебно-преподавателската дейност на доц. д-р Михал Стоянов – като продължителност и качество – съответства на изискванията на настоящия конкурс.

Доц. д-р Михал Стоянов е утвърден преподавател по различни учебни дисциплини в разнообразни форми на обучение и квалификационни степени, в т.ч. редовно и дистанционно обучение на бакалаври, магистри и докторанти, които обхващат тематиката на обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“.

От представената справка става ясно, че през уч.2022/2023г. доц. д-р Михал Стоянов е водил лекционни курсове в ОКС „Бакалавър“ с общ хорариум от 250 ч. по дисциплините „Планиране и анализ на търговската дейност“, „Количествени методи в търговията“, „Управление на продажбите и логистика“ (на английски език). През уч.2023/2024г. учебната натовареност на кандидата за „професор“ е 180ч. по посочените по-горе дисциплини, а в ОКС „Магистър“ учебната натовареност е 42 часа по дисциплините „Омниканална търговия“, „Международна търговия и логистика“, „Планиране и анализ на търговската дейност“ и „Магистърски семинар“. Осъществява международна преподавателска дейност по програма „Еразъм+“ по дисциплините „Strategic retail management“ и „Sales management and logistics“.

Доц. д-р Михал Стоянов участва в разработването на учебни програми за обучение на студентите в специалностите „Икономика и търговия“, „Бизнес икономика“ и на редица други специалности в ИУ-Варна. Самостоятелно или в съавторство участва в разработването на 2 учебника и учебни помагала по разработени от него лекционни курсове. Ръководил е екипи, участващи в Студентските научни сесии в ИУ-Варна. Научен ръководител е на дипломанти в ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“, като само за последните пет години техният брой е 17, а на рецензираните дипломни работи и магистърски тези – 15.

Доц. д-р Михал Стоянов участва в докторската програма по „Икономика и управление (търговия)“ с дисциплината „Планиране и анализ на търговската дейност“, по която е разработил учебната програма. Научен ръководител е на 4 докторанти по докторската програма, от които 2 успешно защитили, 1 отчислен с право на защита и 1 в процес на обучение. Ръководител е на 2 научни проекта за подпомагане на разработването на докторски дисертации.

10. Административен опит

В съответствие с изискванията на чл. 129, ал. 5, т. 3 от ПРАС на Икономически университет – Варна следва да се подчертае, че в своето професионално развитие доц. д-р Михал Стоянов засма редица административни работни позиции, като: ръководител на катедра „ИУТУ“ (2023 – до настоящия момент), член на АС на ИУ-Варна (2016-2019г.), член на ФС на Стопански факултет (2016-до настоящия момент), член на ОС на ИУ-Варна (2016 – до настоящия момент), член на ОС на Стопански факултет (2016 – до настоящия момент), член на Атестационната комисия на СФ при ИУ-Варна (2016-2019г.), председател на Атестационната комисия при СФ на ИУ-Варна (2019-2023г.), член на Контролния съвет на ИУ-Варна (2018 – до настоящия момент), член на постоянната комисия по НИРД при ИУ-Варна (2016 – до настоящия момент), член на комисия за присъждане на академичните награди „Проф. Цани Калянджиев“ и „Докторант на годината“ (2020-2022г.). Доц. д-р Михал Стоянов членува в НТС и Съюз на учените в България. Кандидатът за „професор“ има редица медийни изяви в БТА, БНР и БНТ, чрез които има принос за развитието и утвърждаването на ценностите на Икономически университет – Варна.

11. Плагиатство

При запознаването и анализирането на научната продукция на доц. д-р Михал Стоянов не съм установил плагиатство, некоректни данни и некоректно позоваване на чужди научни трудове.

12. Въпроси и препоръки

В съответствие с разпоредбите на чл. 130 от ПРАС на Икономически университет – Варна към кандидата за заемане на академичната длъжност „професор“ могат да се отправят следните въпроси и препоръки:

1. Справката за приносите би могла да се представи по-добре, като ясно да се разграничат теоретичните, методологическите, приложните и учебно-методическите приноси.

2. Какво е мнението на кандидата за траекторията в бъдещото развитие на съвременния ритейлинг – към дигитализация, към хуманизация или към хибридна версия от двете перспективи.

13. Заключение

След запознаването и анализирането на научно-изследователската и учебно-преподавателската дейност на доц. д-р Михал Стоянов може да се направи констатацията, че кандидатът за заемане на академична длъжност „професор“ отговаря на следните условия и изисквания:

1. придобил е образователна и научна степен „доктор“ през 2005г.;
2. заемал е академичната длъжност „доцент“ в ИУ-Варна, не по-малко от две академични години (от 2011г. - до настоящия момент)
3. представил е публикуван монографичен труд в специализирано научно издателство, който не повтаря публикациите за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и за заемане на академична длъжност „доцент“;
4. отговаря и надхвърля минималните национални изисквания за заемане на академична длъжност „професор“ съгласно чл. 26 ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ;
5. отговаря и надхвърля изискванията за заемане на академична длъжност „професор“ в ИУ– Варна на основание чл. 26, ал. 5 на ЗРАСРБ;
6. няма доказано по законоустановения ред плагиатство в научните трудове.

Това ми дава основание да изразя пълната си и безрезервна подкрепа и категорично положително отношение по кандидатурата на доц. д-р Михал Стоянов за заемане на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Икономика и управление (Съвременни форми за търговски бизнес) Това обуславя и категоричното ми крайно решение, което е безкомпромисно „ДА“.

Март 2025
Варна

Член на научното жури.....
(проф. д-р Данчо Данчев)

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за академичната длъжност „професор“,
обявен от Икономически университет - Варна

1. Обща информация

Изготвил рецензията: проф. д-р Марияна Божинова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност "Икономика и управление (търговия)"

Основание за написване на рецензията: Заповед на Ректора на Икономически университет - Варна, №РД 06-26/28.01.2025 г. и Решение на заседание на научното жури от 24.02.2025 г.

2. Данни за конкурса

Конкурсът е обявен в ДВ, бр. 105/13.12.2024 г., за нуждите на катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ при Икономически университет – Варна, по научна област 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.8 Икономика, научна специалност „Икономика и управление (съвременни форми за търговски бизнес)“.

3. Кандидат по конкурса

Единствен кандидат по конкурса е доц. д-р Михал Стоянов, преподавател в катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ при Икономически университет – Варна.

4. Персонална характеристика на кандидата

Доц. д-р Михал Стоянов е завършил спец. „Икономика на търговията“, ОКС „бакалавър“, през 2000 г. и същата специалност, ОКС „магистър“, през 2001 г., в Икономически университет – Варна. През 2005 г. придобива ОНС „доктор“ по научната специалност „Икономика и управление на търговията“.

Кандидатът по конкурса е с 20-годишен преподавателски опит в ИУ-Варна, като от 2011 г. заема академичната длъжност „доцент“. Доц. Стоянов е бил заместник-директор (2007-2011 г.) на Център „Магистърско обучение“ в Университета, а понастоящем (от юни 2023 г.) е ръководител на катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“, което е доказателство за неговия управленски и организационен опит, и авторитет. Член е на Съюза на учените в България – клон Варна.

Доц. Михал Стоянов има *118 научни публикации*, Участвал е в *9 научноизследователски проекта*, на 4 от които е ръководител. *Научен ръководител е на 4 докторанти*, от които 2 са придобили ОНС „доктор“.

Доц. Стоянов е представил доказателствен материал за изпълнение на всички количествени и качествени изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ както националните, така и допълнителните на Икономически университет – Варна. Съобразно националните минимални изисквания, съгласно ЗРАСРБ (чл.26) и Правилника за приложението му (чл.1а, ал.1), кандидатите за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионални направления в научна област 3. Социални, стопански и правни науки трябва да имат минимум *550 точки*, а доц. Стоянов има общо ***2046,66 точки***. Той надхвърля и количествените изисквания за заемане на исканата академична длъжност, съгласно чл. 77, т. 5 от ПРАС в ИУ-Варна, като формира ***1391,66 точки***, при минимални *275 точки*.

5. Количествена и съдържателна характеристика на представените научни трудове след последната процедура

В конкурса за академичната длъжност „професор“ доц. Стоянов е представил **85 публикации**, в т. ч. 4 монографии, 7 студии, 36 научни статии, 33 научни доклада, 2 учебници и учебни помагала и 3 други публикации. От тези 85 труда **69 са самостоятелни** (2 от тях са монографии), а **3 публикации са в издания, индексирани в Scopus и/или Web of Science** (2 от тях са самостоятелни). Общият обем на представените публикации е **1579 стр.**

ОБОБЩЕНА ТАБЛИЦА ЗА ПРЕДСТАВЕНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ ПО КОНКУРСА
на доц. д-р Михал Стоянов

№	Вид на публикациите	Самостоятелна		В съавторство		Общо	
		Брой	Стр.	Брой	Стр.	Брой	Стр.
1.	Монографии	2	538	2	28	4	579
2.	Студии	3	72	4	47	7	119
3.	Научни статии	33	314	3	14	36	328
4.	Научни доклади	27	232	6	21	33	253
5.	Учебници и учебни помагала	1	207	1	69	2	276
6.	Други публикации	3	27	-	-	3	27
	Общо:	69	1390	16	189	85	1579

Основните направления в научноизследователската дейност на кандидата за професор са изведени в приложената справка за научните приноси и аз ги приемам. Оценявам положително, че по-голямата част от публикациите на доц. Михал Стоянов могат да гравитират във всяко от посочени направления, което показва умението му да обвързва научните проблеми в икономиката и управлението на търговските предприятия, процеси и дейности, на съвременните форми на търговия и да търси връзките

и зависимостите между тях. В тази връзка основните направления, с номерата на прилежащите към тях публикации от Списъка на публикациите, могат да се систематизират по следния начин:

1. Изследвания по проблемите на формите на извънмагазинен продуктов обмен – електронна търговия, хоумшопинг, вендинг, мобилна, бърза (quick) и гласова (voice) търговия, директни продажби – свързани с техния генезис, същност, характеристики и тенденции на развитие, систематизиране и обогатяване на съществуващите теоретични концепции (№№ 1.1.; 6.5.; 7.6.; 9.8.; 10.9.; 14.3.; 16.5.; 17.6.; 18.7.; 19.8.; 21.10.; 28.17.; 29.18.; 38.27.; 40.29.; 42.31.; 45.34.; 54.7.; 56.9.; 65.18.; 67.20.; 71.24.; 72.25.; 75.28.; 79.32.).

2. Изследвания, разглеждащи въпросите на глобалните и регионалните измерения на търговията – търговия на едро, търговия с вносни стоки, търговски вериги, потребителски разходи, ваучери за храна, дигитализация и нови технологии в търговията, търговски формати, аутсорсинг, като са формулирани констатации, закономерности, заключения, свързани с тяхното настояще и прогнози за бъдещото им състояние (№№ 2.1.; 3.2.; 4.3.; 20.9.; 23.12.; 24.13.; 26.15.; 27.16.; 33.22.; 39.28.; 41.30.; 43.32.; 44.33.; 48.1.; 50.3.; 52.5.; 55.8.; 58.11.; 59.12.; 62.15.; 69.22.; 70.23.; 73.26.; 76.29.; 77.30.).

3. Научни публикации по проблемите на оценката и анализа на потребителския пазар и отделни пазарни сегменти – нискотарифни авиопревозвачи, пазара на нови автомобили, лизинга, пазара на стоки втора употреба; пощенски и куриерски оператори, които са разгледани в контекста на успешните бизнес практики, извеждането на синтетични данни и изводи за изучаваните икономически обекти (№№ 5.4.; 12.1.; 15.4.; 37.26.; 47.36.; 51.4.; 53.6.; 57.10.; 61.14.; 63.16.; 64.17.; 66.19.; 74.27.; 80.33.).

4. Разработки, разглеждащи въпросите на търговския мениджмънт –

култура в търговията и потребителска защита, електронни етикети, класически рекламни средства, електронни разплащания и забавяне на плащанията в търговията, измерване на икономическото представяне в търговията, които са разгърнати върху съвременните и ефективни решения на организацията и технологията на търговията и тяхното усъвършенстване (№№ 8.7.; 11.10.; 22.11.; 27.16.; 30.19.; 34.23.; 35.24.; 36.25.; 46.35.; 60.13.; 68.21.; 78.31.).

5. Изследвания върху проблеми на кръговата икономика в търговията и други проблеми на икономиката, устойчивостта на търговията и правата на гражданите – въглероден отпечатък на търговията, умни опаковки, хибридни автомобили, които търсят обогатяване на съществуващите знания, нови приложни измерения и иновации в търговския бизнес (№№ 13.2.; 25.14.; 31.20.; 32.21.; 49.2.; 83.1.; 84.2.; 85.3.).

В по-голямата част от публикациите на доц. Стоянов резултатите са свързани не само с научните постижения, но са и пряко насочени към приложните аспекти на икономиката и управлението на търговските предприятия, съвременните форми на търговия, глобалните и регионални измерения на търговията.

Основният монографичен (хабилитационен) труд *„Извънмагазинните форми на търговия на дребно в България“* (2024 г., с обем 267 стр.) доказва тезата, че извънмагазинните форми на търговия на дребно осигуряват подобрените възможности за пълноценно задоволяване на потребителското търсене, формират и развиват изгодите от предлагането на разнообразни измерения на удобствата при продуктовата размяна, които стимулират потребителския интерес и лоялност.

В съдържателно отношение в монографията теоретично е избистрена същността на различните форми на извънмагазинна търговия на дребно и са

дефинирани техните специфични характеристики. Извършен е анализ на вторична информация за състоянието и развитието на извънмагазинните форми на търговия на дребно в България, като времевият период на изследването включва количествени данни за последните 5 години до 2021 г. и прогнозни стойности в хоризонт до 2025 г. Резултатите от анализа са основа за формулиране на възможни насоки и фактори за бъдещо разрастване и разпространение на извънмагазинните форми на търговия на дребно в условията на Новата икономика.

Темата е безспорно актуална в настоящите условия на развитие на търговията на дребно както в света, така и в България.

От списъка с публикациите се установява, че кандидатът представя общо 4 монографии в областта на търговския бизнес и търговската политика - 2 самостоятелни и 2 колективни. Монографиите са обвързани с тематичните направления, изведени от гл. т. на разработените проблеми и получените научни и научно-приложни резултати и приноси. Прави впечатление, че колективните монографични трудове кореспондират с теми от списъка на научноизследователските проекти. По този начин може да се докаже и приносът при участието на доц. Стоянов в научните проекти чрез огласяване на резултатите в монографични трудове.

Кандидатът е представил декларация за достоверност на предоставената информация по конкурса, оригиналност на публикациите и ненакърняване на авторски права. Няма постъпила информация за наличие на плагиатство в научните трудове на доц. Михал Стоянов.

Синтезирано за изпълнението на качествените показатели от кандидата по конкурса може да се каже, че научните публикации на доц. Стоянов са написани на ясен научен език, показват професионална компетентност и

съдържат оригинални авторски постижения, които му определят подобаващо място в научните среди.

Обобщено може да се твърди, че научната продукция в количествено и качествено отношение е в пълно съответствие с минималните национални изисквания в област 3. „Социални, стопански и правни науки“, съгласно чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и отговаря напълно на условията за заемане на академичната длъжност „професор“, съгласно чл. 24, ал. 1 от ЗРАСРБ, чл. 53, ал. 1 от ППЗРАСРБ и на изискванията на Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна.

6. Количествена и качествена оценка на учебно-преподавателската работа

От справките, изготвени от отдел „УДС“ и Сектор „Магистри“ при ИУ-Варна, е видно, че за отчетения период (2022/2023 и 2023/2024 учебни години) доц. Михал Стоянов има обща аудиторна натовареност в ОКС „бакалавър“ от 430 часа и 132 часа – в ОКС „магистър“ (2021/2022 и 2023/2024 учебни години).

Той е лектор и е разработил учебни програми по редица учебни дисциплини: „Въведение в търговията“, „Съвременни форми на търговски бизнес“, „Количествени методи в търговията“, „Управление на продажбите и логистика“ и „Планиране и анализ на търговската дейност“ - в ОКС „бакалавър“, а в ОКС „магистър“ - „Омниканална търговия“, „Международна търговия и логистика“, „Търговска политика“ и „Маркетингови изследвания в омниканална среда“. Някои от учебните програми са разработени и на английски език.

От представените документи се вижда, че доц. Стоянов е разработил 2 учебника и учебни помагала (1 е самостоятелен), като част от учебната му дейност.

Кандидатът активно работи със студенти като ръководител на дипломанти, участие в журита на студентска научна дейност и други. Участвал е също в организационни комитети на конференции и в редакционни съвети на научни издания.

Той периодично участва в множество курсове за повишаване на дигиталната компетентност, за работа с бази данни, статистическа обработка, методология на научната работа, управление на проекти и други.

В обобщение, учебно-преподавателската дейност на кандидата е в пълно съответствие с изискванията на ПРАС в ИУ – Варна.

7. Идентифициране на приносите в научноизследователската работа. Оценка на цитиранията на кандидата

Представената научна продукция съдържа безспорни научни и научно-приложни приноси, които групирам в три групи: теоретични/научни, методологични/научни и научно-приложни. Сред по-съществените такива мога да посоча следните:

Първо, допълнени са съществуващите знания за съвременните форми на търговия, като са изведени обобщения относно електронната търговия, хоумшопинга, вендинга, мобилната, бързата и гласовата търговия, директните продажби, за тях са предложени дефиниции, специфики, класификации и тенденции за развитие, както и ролята им за търговията и икономиката (*теоретични/научни приноси*).

Второ, извършено е оценяване по обобщаващи и синтетични показатели и анализ на цялостното икономическо представяне на търговията, в това число за търговията на дребно и едро, както и по отделни съвременни форми на търговия. Формулирани са изводи и препоръки за бъдещо развитие и са представени актуални и ефективни решения в областта на търговския мениджмънт, организацията и технологията на търговията (*методологични/научни приноси*).

Трето, открити са проблеми, препоръки и насоки на кръговата икономика и устойчивостта на търговията, иновациите в търговския бизнес, които са в основата на усъвършенстването на търговията и икономиката, както и в основата на философията за отговорност към клиентите, търговския персонал, бизнес партньорите и обществото като цяло (*научно-приложни приноси*).

Съгласно представена от доц. Михал Стоянов справка, са идентифицирани **99 достоверни цитирания** на неговите трудове в национални и чуждестранни разработки, като **23 от цитиранията са в Scopus и/или Web of Science**, а **5** от тях са на негови публикации в издания, индексирани в Scopus и/или Web of Science. Справката показва, че доц. Михал Стоянов има **h-index=1** в Scopus.

Научните приноси на кандидата са главно за обогатяване на съществуващите знания, за усъвършенстване на икономическата и управленската политика и практика в областта на търговския бизнес и съвременните форми на търговия.

8. Критични бележки, въпроси и препоръки

Нямам съществени критични бележки. Препоръката ми към доц. д-р Михал Стоянов е да концентрира усилията си към публикуване на научните

си изследвания в реферирани научни издания с Импакт фактор и Импакт ранг, индексирани в световните научни бази данни Scopus и Web of Science. Препоръчвам и да осъществи научно ръководство на още докторанти, които да придобият ОНС „доктор“.

9. Заключение

Доц. д-р Михал Стоянов участва в конкурса за академичната длъжност „професор“ с голям обем качествени научни трудове и има дългогодишен опит в научно-преподавателската дейност. В научните си изследвания той демонстрира задълбоченост, иновативност и аналитично мислене, и в тях присъстват научни и научно-приложни приноси. Кандидатът напълно отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност “професор” по научната специалност “Икономика и управление (съвременни форми за търговски бизнес)”, посочени в чл. 24 от ЗРАСРБ, в чл. 53 от ППЗРАСРБ и в Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна.

Посоченото ми дава основание с убеденост да предложа на членовете на научното жури доц. д-р **Михал Стоянов** да бъде **избран** на академичната длъжност **„Професор“** в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (съвременни форми за търговски бизнес)“ към катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ при Икономически университет – Варна, за което аз ще гласувам **положително**.

22.03.2025 г.

Рецензент:

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

/Проф. д-р Марияна Божинова/

РЕЦЕНЗИЯ

Вх. № PA20-463/25.03.2025г

1. Обща информация

- **Изготвил рецензията:** доц. д-р **Иванка Андреева Николова**; УНСС, катедра „Икономика на търговията“; професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност 05.02.18 „Икономика и управление (икономика на търговията, хотелиерство и ресторантьорство)“.
- **Основание за изготвяне на рецензия:** Заповед на Ректора на Икономически университет – Варна № РД – 06-26 /28.01.2025 г. за назначаване състава на Научното жури, на основание чл. 4 във връзка с чл. 29а (1) от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), чл. 7 ал. 2 и чл. 123, ал. 3 от Правилника за развитие на академичния състав (ПРАС) в Икономически университет – Варна, решение на факултетния съвет на Стопански факултет (протокол № 19/23.01.2025 г.), както и на основата на Уведомително писмо за решенията на първо заседание на научното жури по конкурса, проведено на 24.02.2025 г.

2. Информация за конкурса

Конкурсът за заемане на академична длъжност „професор“ в областта на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, по научната специалност „Икономика и управление (Съвременни форми за търговски бизнес)“ е обявен за нуждите на катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ при Стопански факултет на Икономически университет – Варна в Държавен вестник, бр. 105/13.12.2024 г.

3. Кандидат по конкурса

По обявения конкурс, в съответния срок, документи за участие е подал 1 (един) кандидат – доц. д-р **Михал Стоянов**. Кандидатът отговаря и многократно превишава минималните национални изисквания за АД „професор“ в областта на висшето образование, в която е обявен конкурса, по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ. Доц. д-р **Михал Стоянов** изпълнява и в пъти надвишава допълнителните количествени изисквания, съгласно чл. 118 (2), т. 6 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна на основание чл. 2б, ал. 5 на ЗРАСРБ.

4. Дани за кандидата

През 2004 г. доц. д-р **Михал Стоянов** успешно защитава дисертационен труд на тема „Изследване на риска на пазара на потребителски стоки в Република България“ за присъждане на образователната и **научна степен „доктор“** в професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност Икономика и управление (по отрасли), с диплом № 29696/03.05.2005 г. и постъпва като хоноруван асистент в катедра „Икономика и управление на търговията и

услугите“, където работи като преподавател до настоящия момент. Придобива академичната длъжност „доцент“, научна специалност 05.02.18 – Икономика и управление (търговия) към катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ при ИУ-Варна от 2011 г., което е в съответствие с изискванията в чл. 118, ал. 2, т. 1 и 2 от Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна (ПРАС). **Научните интереси** на доц. д-р Стоянов са в областта на търговията (Commerce, Trade), търговия на дребно (Retailing) и електронната търговия (E-commerce).

5. Описание на научните трудове

За периода на своята преподавателска и научноизследователска дейност, считано от 2004 г. до 2024 г., доц. д-р Михал Стоянов е публикувал общо 118 научни труда под формата на монографии и студии, статии и доклади, учебници и учебни помагала. Както е известно, индексът на Хирш е утвърден инструмент за оценка на влиянието на изследователите и техния принос, тъй като отчита както броя и качеството на публикациите, така и броя на техните цитирания. До 2020 г. доц. Стоянов постига личен h-index = 5 в Google Scholar, с 153 позовавания и само за 4 години след 2020 г. - h-index = 4, съответно с 81 позовавания. В световната база данни с научна информация Scopus присъства с h-index = 1 (citation index). В настоящия конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ в професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (Съвременни форми за търговски бизнес)“ доц. д-р Михал Стоянов участва общо с 85 публикации. Структурата на представената научна продукция е като следва:

- **Монографии** – 4 бр., в т.ч.:
 - 1 самостоятелна монография, с характер на основен хабилитационен труд на тема „**Извънмагазинните форми на търговия на дребно в България**“;
 - 1 самостоятелна монография – която не е представена като основен хабилитационен труд по предходна или текуща процедура;
 - 2 колективни монографии.
- **Студии** – 7 бр. (3 от тях самостоятелни, с което се покриват изискванията за задължително поне една самостоятелна студия за заемане на АД „професор“. Една от самостоятелните студии и една студия в съавторство са на английски език и са публикувани в реферираната и индексирана, световно известна база данни Scopus);
- **Научни статии** – 36 бр. (33 бр. самостоятелни, като 1 от самостоятелните статии е публикувана в световно известната база данни Scopus);
- **Научни доклади** – 33 бр. (27 бр. самостоятелни);
- **Университетски учебници** – 1 бр. (съавторство);
- **Университетски учебни пособия** – 1 бр. (самостоятелно);
- **Други научно-популярни публикации** – 3 бр. (самостоятелни).

Представените за рецензиране публикации от доц. Стоянов по обявения конкурс са публикувани в специализирани научни издателства и **не повтарят** тези за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, както и тези за заемане на академична длъжност „доцент“.

В съдържателно отношение представените трудове **отговарят на тематиката на обявения конкурс** по научна специалност „Икономика и управление (Съвременни форми за търговски бизнес)“ и обхващат следните 5 по-значими направления:

- **форми на извънмагазинен продуктов обмен** – електронна търговия, хоумшопинг, вендинг, мобилна, бърза (quick) и гласова (voice) търговия, директни продажби;
- **глобални и регионални измерения на търговията** – търговия на едро, търговия с вносни стоки, търговски вериги, потребителски разходи, ваучери за храна, дигитализация и нови технологии в търговията, търговски формати, аутсорсинг;
- **оценка и анализ на потребителския пазар и отделни пазарни сегменти** – нискотарифни авиопревозвачи, пазара на нови автомобили, лизинга, пазара на стоки втора употреба; пощенски и куриерски оператори;
- **търговски мениджмънт** – култура в търговията и потребителска защита, електронни етикети, класически рекламни средства, електронни разплащания, забавяне на плащанията в търговията;
- **кръгова икономика и устойчивост на търговията** - въглероден отпечатък на търговията, умни опаковки, хибридни автомобили и др.

По първата научна проблематика, по която кандидатът е провеждал изследвания заслужава особено внимание **монографичният труд**, с характер на основен хабилитационен труд на доц. д-р Стоянов на тема: „**Извънмагазинните форми на търговия на дребно в България**“. Той е обсъден в първичното научно звено – катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ и е рецензиран от двама хабилитирани рецензенти (Протокол №3/17.10.2023 г.). През 2024 г. монографията е публикувана в специализираното реномирано научно издателство „Наука и икономика“ на Икономически университет – Варна, Библиотека „Проф. Цани Калянджиев“ с номер ISBN 978-954-21-1176-4 и е в обем от 267 печатни страници. Монографичният труд е естествено логическо продължение и синтез на предишни разработки на автора по проблематиката, част от които са представени като публикации по конкурса. По-конкретно към първата проблематика „**Форми на извънмагазинен продуктов обмен**“ могат да се причислят 25 бр. от научните публикации на кандидата от Приложения списък на научните публикации както следва:

- монографии и студии – 5 бр., една от студиите публикувана в Scopus – 7.6; (1.1; 6.5; 7.6; 9.8; 10.9);

- научни статии – 12 бр., една от които публикувана в Scopus – 18.7; (14.3; 16.5; 17.6; 18.7; 19.8; 21.10; 28.17; 29.18; 38.27; 40.29; 42.31; 45.34);
- научни доклади – 8 бр. (54.7; 56.9; 65.18; 67.20; 71.24; 72.25; 75.28; 79.32).

Монографията на доц. д-р Стоянов „Извънмагазинните форми на търговия на дребно в България“ представлява актуално, оригинално, самостоятелно и задълбочено изследване на съществен и значим за теорията и практиката проблем относно състоянието и развитието на основните форми на извънмагазинната търговия на дребно в РБългария като съвременни иновационни стратегии, в контекста на глобалните процеси при тяхното иновативно усъвършенстване и дигитализация. Необходимо е да се отбележи, че актуалността на изследваната проблематика се обосновава и от факта, че към настоящия момент, в българската икономическа литература това е първото по-комплексно изследване по тази проблематика.

Въз основа на задълбочено проучване и критичен анализ на съществен обем български и чуждестранни литературни източници, в първа глава е направено теоретично обобщение на същността и видовете извънмагазинни форми на търговия, изведени са основни техни характеристики, предимства и ограничения. Откросни са значими проблеми на извънмагазинните форми на търговия на дребно с концептуално и практико-приложно измерение като:

- постепенното отпадане на строгото разграничение между отделните форми на търговия и тяхното условно препокриване в контекста на проникването на цифровите технологии и едновременното приложение на повече от една форма в бизнес стратегиите на съвременните ритейлъри;
- потребността от увеличаващата се комплексност на защитата на потребителските права, които следва да бъдат обхванати в един универсален подход, без оглед на офлайн или онлайн способите за осъществяването на продажбите;
- необходимостта да се осигури равнопоставеност на участниците в икономическия процес и защита на техните социално-икономически интереси чрез законова регламентация и механизъм на превенция на всички разновидности на търговска дискриминация.

В резултат на добросъвестен анализ на значителен обем вторична информация като пазарни проучвания на утвърдени международни организации, обобщени данни от Националния статистически институт, Евростат, анализи и отчети на браншови и секторни организации, регулаторни органи и др., във втора глава е проведено изследване за достигнатото състояние и развитие по видове извънмагазинни форми на търговия на дребно в РБългария през последния 5 годишен период. Приложният характер на направените анализи и изводи обогатяват и допълват съществуващите знания у нас в областта на търговската наука и практика.

В трета глава, резултатите от извършените оценки и анализи аргументират формулираните насоки и перспективи за развитието на извънмагазинните форми

за търговия на дребно в съвременните условия като акцент е поставен в три направления – дигитализация, бърза (Quick-commerce) и гласова търговия (Voice-commerce). По-конкретно, проучени са ефектите на дигиталната трансформация на търговията и нейното проявление в отделните форми на търговия и са идентифицирани възможностите за развитието на електронната, мобилната, бързата и гласовата търговия. Основният извод е, че появата на нови форми на търговия и имплементирането на умни решения в търговския процес са свързани с възможностите за добавяне на допълнителна стойност към предлаганата търговска услуга, ресурсната ефективност, подобряване на потребителското преживяване и предлагане на удобства във всички възможни направления и контактни точки.

В заключението на монографичния труд се прави важно обобщение, че самостоятелното прилагане на отделните форми на извънмагазинна търговия на дребно в нашето съвремие постепенно губи икономическа значимост. Авторската позиция е, че водещата стратегия за успешно покритие на пазара във всичките му измерения и ограничения се определя от синергичното, паралелно и взаимнодопълващо се приложение на комплекс от извънмагазинни и магазинни търговски форми.

Гореказаното свидетелства, че монографията с характер на основен реабилитационен труд на доц. д-р Стоянов на тема „Извънмагазинните форми на търговия на дребно в България“ изследва съществен научен и научно приложен проблем на високо съвременно равнище.

Втората научна проблематика, по която кандидатът е провеждал изследвания е насочена към **глобалните и регионални измерения на търговията**. Тази проблематика е проучена в 25 бр. научни публикации на кандидата от Приложения списък на научните публикации, както следва:

- монографии и студии – 3 бр. (2.1; 3.2; 4.3);
- научни статии – 10 бр. (20.9; 23.12; 24.13; 26.15; 27.16; 33.22; 39.28; 41.30; 43.32; 44.33);
- научни доклади – 12 бр. (48.1; 50.3; 52.5; 55.8; 58.11; 59.12; 62.15; 69.22; 70.23; 73.26; 76.29; 77.30).

В това направление следва да се отбележи самостоятелният монографичен труд „Глобални и регионални измерения на търговията“, чиято актуалност в условията на глобализация е безспорна. Актуалността на проблематиката може да се потърси и в контекста на обогатяване на икономическата теория и практика, поради обстоятелството, че в българската специализирана литература не се среща подобно мащабно и комплексно изследване на състоянието на търговията на различни икономически равнища. Целта на разработката е логично детайлизирана в няколко изследователски задачи, решаването на които допринася за извеждане на съответните научни и научно-приложни достижения в монографията. По-конкретно:

- Изследвани са значими фактори, които обуславят развитието на търговията в регионален, национален и глобален мащаб;
- Допълнени и систематизирани са икономически количествени показатели, с помощта на които е анализирано и оценено развитието на търговския сектор в национален, регионален и глобален мащаб за период от 13 години;
- Проучени са проблемите, произтичащи от регулативните разпоредби, касаещи сектора, пазарната концентрация в търговията с потребителски стоки, предизвикателствата пред развитието на международните търговски вериги и териториалното разполагане на търговските обекти;
- Изведени са перспективи за развитие пред търговията в международен, национален и глобален мащаб;
- Положителна страна на разработката е проучването и обобщаването на внушителна по обем статистическа информация от Националния статистически институт, Евромонитор (Euromonitor) и Евростат (Eurostat), което заедно с дългия изследователски период (от 13 до 26 години) допринасят за мащабността и комплексността на проведеното изследване.

Подкрепя се авторската позиция, че значимостта на монографичното изследване се определя от сложните процеси на трансформация, съпътстващи развитието на търговския сектор през периода 1990-2015 г. и важността на търговията за развитието на регионалната, националната и световната икономика като работодател и източник на икономически растеж.

Третата научна проблематика е посветена на широк кръг от актуални и значими въпроси, отнасящи се до **оценка и анализ на потребителския пазар и отделни пазарни сегменти** – нискотарифни авиопревозвачи, пазара на нови автомобили, лизинга, пазара на стоки втора употреба; пощенски и куриерски оператори, които са разгледани в контекста на успешните бизнес практики. Тази проблематика е проучена в 14 бр. научни публикации на кандидата от Приложения списък на научните публикации, както следва:

- Студия – 1 бр., публикувана в Scopus (5.4);
- Научни статии – 4 бр. (12.1; 15.4; 37.26; 47.36);
- Научни доклади – 9 бр. (51.4; 53.6; 57.10; 61.14; 63.16; 64.17; 66.19; 74.27; 80.33);

Студията „**Доходна еластичност на търсенето и тенденции при продажбите на стоки втора употреба**“ е актуална и навременна, тъй като спомага за популяризиране и разкриване потенциала на стоките втора употреба като ключов елемент на кръговата икономика. В студията се откриват предимно практико-приложни приноси, които са свързани с:

- извеждане на основните тенденции в търговията със стоки втора употреба на база проведен сравнителен анализ за 21 европейски икономики;
- с оценка значението на разполагаемия доход като икономически фактор за продажбите на стоки втора употреба;

- с изследване на въздействието на неравенството в доходите върху покупките на стоки втора употреба в 21 европейски страни;
- с изследване икономическото значение на търговията със стоки втора употреба за БВП на всяка от европейските страни;

Резултатите показват, че в рамките на изследвания период 2010-2020 г., в ЕС-21, търговията със стоки втора употреба бележи неравномерна и слабо низходяща тенденция и допринася макар и слабо за създаване на добавена стойност в националните стопанства. Доказва се, че на практика стоките втора употреба не са подценени като източник на полезност и тяхното предпочитание се детерминира от редица други фактори извън границите на дохода.

Достигнат е следният основен извод с практико-приложна значимост: за да се оправдаят очакванията за развитието на кръговата икономика в частта на устойчивото потребление, ограниченията за закупуване на употребявани продукти следва да бъдат преодоляни и пазарът им да се превърне от нишов в по-масов и популярен.

Четвъртата научна тематика, включва разработки на кандидата, разглеждани **проблеми на търговския мениджмънт** като култура в търговията и потребителска защита, електронни стикети, класически рекламни средства, електронни разплащания, забавяне на плащанията в търговията, измерване на икономическото представяне в търговията, които са разработени с оглед на съвременните ефективни решения в областта на организацията и технологията на търговската дейност. Тази проблематика е проучена в 12 бр. научни публикации на кандидата от Приложения списък на научните публикации, както следва:

- Студии – 2 бр. (самостоятелни, 8.7; 11.10);
- Научни статии – 7 бр. (22.11; 27.16; 30.19; 34.23; 35.24; 36.25; 46.35);
- Научни доклади – 3 бр. (60.13; 68.21; 78.31).

В студията „**Защита срещу измамите при електронните разплащания в търговията**“ се дискутира съвременна проблематика, насочена към особеностите на различните технологични средства за защита на електронни разплащания в реална и цифрова търговска среда. Обобщени са теоретичните аспекти на престъпленията и защитата при електронните разплащания. Систематизирани са основните инструменти за защита при електронни платежни операции в цифрова среда, а именно: използване на защитен https мрежов протокол за пренос на данни в интернет среда (Hyper Text Transfer Protocol Secure), токът устройствата, електронния подпис и биометричните данни. Анализирани са националното и глобалното състояние на финансовите престъпления и прилагането на официална политика за информационна сигурност на българските предприятия. Основният извод с практико-приложна значимост потвърждава, че идентификацията и автентификацията са в основата на актуалния подход за борба срещу измамите при плащания в търговията.

Втората студия в това направление - „Съвременни проблеми на културата в търговията“ също е посветена на интересна и значима проблематика, обусловена от отсъствието на еднозначно и общовалидно разбиране за същността на културата в търговията, на нейната комплексност и многоизмерност в условията на пазарна икономика. Направен е теоретичен обзор на концептуалните основи на културата в търговията. Практико-приложен и методологичен принос е допълването на съществуващата система от показатели за оценка на културата в търговията, посредством която регулярно могат да се изследват отделни елементи на търговската услуга и търговската дейност в цялост. Актуално е авторовото виждане, че културата на търговията следва да се разглежда като концепция за осигуряване на допълнителна ценност, освен тази свързана с придобиването на продукта, че тя формира ядрото на имиджа на всяка търговска фирма и е най-важният параметър на влияние върху него. Практико-приложно значение има становището, че насочването на ресурси към култура в търговията следва да има за цел постигането на по-висока потребителска удовлетвореност и промяна в поведението на клиента, създаваща предпочитание и лоялност към търговската услуга.

Петата научна проблематика, по която кандидатът е провеждал изследвания е насочена към **кръговата икономика в търговията** и други проблеми на икономиката като устойчивост на търговията, въглероден отпечатък на търговията, умни опаковки, хибридни автомобили и др. Тази проблематика е проучена в 8 бр. научни публикации на кандидата от Приложения списък на научните публикации, както следва:

- Научни статии – 4 бр. (13.2; 25.14; 31.20; 32.21);
- Научни доклади – 4 бр. (49.2; 83.1; 85.3).

Посочените публикации допринасят за обогатяване на съществуващите знания и са свързани с нови приложни измерения и иновации в търговския бизнес.

При оценката на количествените параметри на научната продукция беше отбелязано, че кандидатът участва в конкурса с 36 бр. научни статии и 33 бр. научни доклада, част от които са пряко свързани с изследваните проблеми в монографиите и студиите. Необходимо е да се отбележи, че научните статии и доклади допълват и обогатяват изследваните проблеми и резултати на кандидата по тематиката на конкурса.

Приложените по конкурса публикации свидетелстват за богатата езикова култура на кандидата доц. д-р Стоянов, характеризират се с научен стил на изложение и с коректно използвана икономическа лексика.

В заключение може да се обобщи, че количествената, структурната и съдържателната оценка на представените по конкурса научни трудове от доц. д-р Михаил Стоянов убедително отговарят на изискванията по чл. 118, ал. 2 т. 3-6

във връзка с чл. 129 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна.

6. Идентифициране на приносите

Анализът и оценката на представените по конкурса за академична длъжност „професор“ научни трудове от доц. д-р Михал Стоянов дават основание да **приема и потвърдя** формулираните от кандидата научни приноси. По-значимите приноси по направления са както следва:

Приноси с научно-теоретичен характер:

- Доразвиват се и се обогатяват съществуващите теоретични знания в областта на извънмагазинните форми на търговия като съвременни иновационни стратегии, в контекста на глобалните процеси при тяхното иновативно усъвършенстване и дигитализация:
 - Допълнени са съществуващите знания относно формите на търговия, тяхната теоретична същност, предимства, недостатъци, класификации и са изведени актуалните проблеми и възможни решения в условия на интензивна пазарна конкуренция;
 - Разширени са теоретичните знания в резултат на проучените ефекти на дигиталната трансформация на търговията и нейното проявление в отделните форми на търговия, както и по отношение на агентите на размяната. Идентифицирани са възможностите за развитието на електронната, мобилната, бързата и гласовата търговия;
 - Надградена е теорията в резултат на аргументираното значение на извънмагазинните форми на търговия за по-пълноценно удовлетворяване на потребителското търсене и като иновационен двигател за развитие на целия търговски сектор и икономиката;
 - Обогатява се теорията с обосноваването на позицията, че в настоящето, съвременните ритейлъри използват хибридни и изключително мощни комбинирани търговски стратегии, които се възползват от традиционните предимства на всяка извънмагазинна форма, адаптирани и усилен от цифровите технологии, имплементирани в мултиканални, кросканални и омниканални търговски стратегии.
- Доразвива се икономическата теория чрез мащабно и комплексно изследване на състоянието и значимостта на търговията за развитие на регионалната, националната и световната икономика като източник на икономически растеж:
 - Икономическата теория се надгражда в резултат на изследване влиянието на значими фактори, които обуславят развитието на търговията в регионален, национален и глобален мащаб;

- Анализирано е и е оценено състоянието и тенденциите в търговския сектор за продължителен период от време, в национален, регионален и глобален мащаб;
- Открити са проблемите, произтичащи от регулативните разпоредби, касаещи сектора, пазарната концентрация в търговията с потребителски стоки, предизвикателствата пред международните търговски вериги и териториалното разполагане на търговските обекти;
- Изведени са перспективи и възможности за развитие на търговията като икономически сектор в международен, национален и глобален мащаб.

Приноси с научно-методологически характер:

- Обобщена и доразвита е съществуваща методология за самостоятелно и комплексно изследване на извънмагазинните форми на търговия по основни показатели, характеризиращи различни икономически аспекти на тези форми и тяхното значение за търговията общо за сектора и като принос за националната икономика и световното стопанство.
- Методологичен принос е допълването на съществуващата система от показатели за оценка на културата в търговията, посредством която регулярно могат да се изследват отделни елементи на търговската услуга и търговската дейност в цялост.

Приноси с научно-приложен характер:

- Осъществен е емпиричен анализ на отделни сегменти от потребителския пазар, което позволява формулиране на изводи за постигнатия напредък в развитието на търговията и определяне на съпътстващите проблеми и възможни решения.
- Извършено е аналитично изследване на развитието на извънмагазинните форми за търговия в специфичния контекст на българския ритейлинг.
- Формулирани са основни насоки и перспективи за развитие на извънмагазинната търговия в съвременните условия, като е акцентирано върху електронната търговия, хоумшопинга, вендинга и директните продажби и техни разновидности.
- Изследване на условията, предпоставките и еволюцията в дигиталната трансформация на търговията и отделни нейни форми.
- Приложният характер на направените анализи и изводи при проведените емпирични изследвания обогатяват и допълват съществуващите знания у нас в областта на търговската наука и практика.

Приноси с учебно-методичен характер

- Проведените количествени изследвания и анализи на получените резултати позволяват обогатяване на учебния процес с реални данни, определяне на актуалните проблеми на стопанската практика и техните възможни решения.

Справката за цитиранията на кандидата показва, че са открити 99 цитирания на научните публикации на доц. д-р Стоянов, 5 от които са цитирани в научни издания, реферирани и индексирани в световно известната база данни с научна информация Scopus.

7. Участие в научни проекти и научни форуми

Доц. д-р Михал Стоянов е участвал общо в 9 научни проекта, 3 от тях са научно-изследователски и резултатите от тях са публикувани съответно в 3 монографии в съавторство, чиято тематика е свързана с темата на конкурса. Два проекта, на които доц. Стоянов е ръководител, подпомагат изследователската дейност на ръководени от него докторати, успешно защитили дисертационните си трудове. Останалите 4 проекта, на два от които доц. Стоянов също е ръководител са свързани с организацията на научни прояви под формата на научни конференции, чиито резултати са систематизирани в научни сборници.

Кандидатът участва в 4 организационни комитета на научни форуми, съответно в 2 като ръководител и в 2 като член на скип.

Признание на кандидата в научноизследователската общност е членството му в 6 редакционни колегии, както следва:

- През периода 2019 - 2024 г. е член на редакционната колегия на списание „Известия“ при ИУ-Варна;
- През периода 2017 - 2020 г. доц. д-р Стоянов е член на редакционна колегия на списание на Икономически университет – Варна „Университетски вест“;
- През 2013 г., 2018 г., 2022 г. и 2023 г. е член на редакционни колегии съответно на 4 сборника от научни конференции.

8. Преподавателска работа

Преподавателската дейност на доц. д-р Стоянов през годините обхваща общо 8 дисциплини в ОКС „бакалавър“, по 4 от които води лекции и упражнения до момента, като по „Управление на продажбите и логистика“ те са на английски език. В ОКС „магистър“ доц. Стоянов води лекции и упражнения през годините общо по 10 дисциплини, по 4 от които до момента. Разработил е 21 учебни програми за ОКС „бакалавър“, в т.ч. 5 на английски език и 10 учебни програми за ОКС „магистър“.

За обезпечаване на учебния процес кандидатът участва в съавторство, в написването на университетски учебник „Количествени методи в търговията“ и разработва самостоятелно университетско учебно пособие „Анализ на търговската дейност“.

Научен ръководител е на 4 докторанта, от които 2 успешно защитили, 1 отчислени с право на защита в срок от 5 години и 1 зачислен през 2024 г.

През 2024 г. кандидатът осъществява входяща студентска мобилност по програма „Еразъм+“ по Sales management and logistics („Управление на продажбите и логистика“), а през периода 2016 - 2023 г. - по Strategic retail management („Стратегически търговски мениджмънт“).

През 2018 г. участва с лекция на тема „Consumer protection in the context of electronic commerce“, под формата на Academic internship, организирана от Kherson National Technical University (Ukraine).

9. Други

През професионалното си развитие доц. д-р Стоянов заема редица **ръководни длъжности** като: Ръководител на катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ от 2023 г. до момента; Член на Контролния съвет на ИУ – Варна, от 2018 г. до момента; Зам. директор на Център „Магистърско обучение“ – ИУ – Варна, 2007-2011 г.; Член на АС на ИУ – Варна, 2016-2019 г.; Член на ФС на СФ на ИУ – Варна, от 2016 г. до момента; Член на ОС на ИУ – Варна, от 2016 г. до момента; Член на ОС на СФ на ИУ – Варна, 2016 г. до момента; Член на Атестационна комисия при СФ на ИУ – Варна, 2016-2019 г.; Председател на Атестационна комисия при СФ на ИУ – Варна, 2019-2023 г.; Член на постоянната комисия на НИРД при ИУ – Варна, от 2016 г. до момента; Член на комисия за присъждане на академичната награда „Проф. Цани Калянджиев“ на ИУ – Варна, 2024 г., 2022 г.; Член на оценяваща комисия за наградата „Докторант на годината“ на ИУ – Варна, 2021 г., 2020 г.; Член на специализирана комисия по учебна дейност към Стопански факултет за мандат, 2023-2027 г.

Необходимо е да се отбележи и неговото членство в Съюза на учените – Варна, в секция „Икономически науки“ от 2017 г. до момента, както и членството му в Териториалната организация на Научно-техническия съюз Варна от 2007 г. до момента.

През периода 2017-2024 г. доц. д-р Стоянов е участвал в 35 обучения, свързани предимно с използване на научни платформи за управление на авторови профили и персонализация в световни научни бази данни, публикации и цитирания в световните системи за индексирание Scopus и Web of Science; работа с електронните ресурси на Библиотеката и др. Обученията обхващат и актуални теми като: Как изкуственият интелект (AI) променя дигиталния маркетинг и бизнеса; Използване на изкуствения интелект в образованието, Правен режим на електронните документи; Изследователски умения и инструменти при работа с електронни научни ресурси, Провеждане на дистанционни изпити в неприсъствен формат; Защита на личните данни в сферата на висшето образование; Корпоративна социална отговорност; Практико-приложен семинар по управление на проекти и др.

Кандидатът допринася за утвърждаване на ценностите и имиджа на Икономически университет Варна чрез участия в медийни изяви по актуални тематики като:

- БТА-Варна, интервю на тема: „Новите тенденции в търговията смесват дигиталния и реалния свят“ (13.10.2023 г.);
- БНР: Радио Варна, интервю на тема: „Защо затваря бензиностанцията с атрактивни цени“ (15.07.2021 г.);
- БНР: Радио Варна интервю по проблемите на търговските центрове от типа „мол“ с тема: „Варна е извън челната тройка по молове“ (28.03.2019 г.);
- БНТ: „Утро с БНТ 2“ интервю по проблемите на електронната търговия, електронните продажби и защитата на личните данни (04.04.2018 г.).

10. Плагиатство

Не е констатирано плагиатство, използването на некоректни данни или некоректно позоваване на чужди научни трудове в предоставените материали по конкурса.

11. Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки към кандидата, а само препоръка да съхрани иновативния си устрем и да продължи изследователската си дейност по най-актуалните въпроси на търговската дейност.

12. Заключение

Направеният анализ и оценка на научните публикации, предоставени от кандидата по конкурса, безспорните научни приноси, преподавателската активност, доказаният професионализъм свидетелстват, че доц. д-р Михал Стоянов отговаря и значително надвишава, както минималните национални изисквания за академична длъжност „професор“ в областта на висшето образование, в която е обявен конкурса, по чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ., така и допълнителните количествени изисквания, съгласно чл. 118 (2), т. 6 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет Варна на основание чл. 26, ал. 5 на ЗРАСРБ.

Посоченото до тук ми дава основание, с убеденост да препоръчам на членовете на Уважаемото Научното жури да гласуват „**ЗА**“ **заемане на академичната длъжност „професор“** от доц. д-р Михал Стоянов в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (Съвременни форми за търговски бизнес)“ при Икономически университет – Варна.

03.04.2025 г.
гр. София

Член на научното жури:

(доц. д-р Иванка Николова)

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679